

Mimeettinen teoria ja runouden skandaali

Tuomas Kervinen

Vaikka René Girard on käsitellyt mimeettisessä teoriassaan ennen kaikkea romaani- ja näytelmäkirjallisuutta, myös lyriikan tutkimus voi hyötyä Girardin haluteorian näkökulmista. Runot laittavat lukijansa usein haluamaan, mutta myös pettävät odotuksia ja asettavat esteitä – toisin sanoen ne skandalisoivat lukijoita. Esimerkkinä runouden tavasta skandalisoida artikkelissa tulkitaan Eino Leinon runoa ”Hyvä on hiihtäjän hiihdellä”, joka ohjaa lukijoita mimeettisenä mallina romanttisesti individualistiseen elämäntapaan.

2010-luvulla nopeasti laajenevassa René Girardin mimeettistä teoriaa soveltavassa tutkimuksessa näyttää olevan yksi vähälle huomiolle jäänyt osa-alue: lyriikan tutkimus. Lyriikkaakin on kyllä aika ajoin tutkittu (esim. Kirwan 2012), ja Girard itse on esittänyt tuotannossaan kiinnostavia mutta lyhyehköjä tulkintoja Saint-John Persestä (Girard 2008, 29–44), Dantesta (Girard 1978b, 1–8), Shakespearen soneteista (Girard 1991, 297–307) sekä Hölderlinistä (Girard 2007,

215–230). Mutta siinä missä kertoma- kirjallisuutta ja draamaa on tutkittu verrattain runsaasti, lyriikka on jäänyt systemaattisten tarkastelujen ulkopuolelle.

Lyriikan marginaaliselle asemalle on monia selityksiä: Girard tuli tunnetuksi 1960-luvun alussa romaanikirjailijoita koskevalla tutkimuksellaan *Mensonge romantique et vérité romanesque* (”Romanttinen valhe ja romaanin totuus”), jossa hän esitteli mimeettisen teoriansa lähtökohdat. Laajin Girardin kirjoitta-

mista lyriikkaa käsittelevistä teksteistä, artikkeli historian merkityksestä Saint-John Persen teoksissa, julkaistiin jo tätä ennen, vuonna 1953. Toisena syynä voidaan pitää sitä, että romantiikan valhetta ja romaanin totuutta käsittelevän varhasteoksen mukaan juuri romaani jotta parhaimmillaan henkilöhahmonsa ja tekijänsä reflektioimattomista jäljittelevistä ihmissuhteista niiden reflektoituun ymmärtämiseen. Kyseisen teoksen voidaan katsoa omalla tavallaan

edeltäneen 2000-luvulla ajankohtaisia kertomusteoreettisia keskusteluita, joissa punnitaan kertomusten eettisiä hyötyjä ja haittoja. Lyriikan osalta tilanne on toinen: vaikka Girard (1991, 302) on sittemmin todennut Shakespearen sonetteja tutkiessaan, että mimeettinen teoria ei ole ”antipoeettista” vaan päinvastoin ”tavoittaa länsimaisen rakkausretoriikan olemuksen”, lyriikan yhteydet Girardin varhaisteoksen kuvaamaan halun dynamiikkaan ovat jääneet epäselviksi.

Tavoitteenani on seuraavassa yhdistää Girardin mimeettisen teorian näkökulmia lyriikan tutkimukseen. Ensin selvitän, miksi runoutta olisi syytä lukea erityisesti Girardin haluteorian valossa. Keskeiseksi näkökulmaksi muotoutuu kysymys siitä, miten runo voi vaikuttaa lukijaan mimeettisenä mallina, eli miten runo houkuttelee ja ohjaa lukijaa halujen, tavoitteiden ja asenteiden tasolla. Sellaisesta tilanteesta, jossa runo yhtä aikaa sekä houkuttelee että torjuu lukijaa, käytän käsitettä skandaali. Kuten Hazard Adams esittää teoksessaan *The Offense of Poetry*, kaikki runous ei ole eikä tule aina olemaan loukkaavaa, mutta kaikkein intensiivisin ja keskittynein runous on (Adams 2007, 7). Loukkaavuudella tai skandaalilla Adams ei tarkoita sisältöaineksen loukkaavuutta, vaan esimerkiksi runouden tapaa loukata odotuksia siitä, millaista kielen tulisi olla (mt., ix, 7–8).

Adams ei kuitenkaan viittaa teoksaan Girardiin ja tämän skandaalin käsitteeseen, joka auttaa ymmärtämään laajemmin tekstien taustalla vaikuttavien intersoonallisten suhteiden merkitystä. Girardin ajattelussa skandaali, eli malli, joka osoittaa jonkin haittavaksi tai houkuttelevaksi, mutta samaan aikaan estää siihen suoran pääsyn, on tyyppillisesti mallina toimiva kilpailija (esim. Girard 1978a, 439; ks. myös Alberg 2017, 485–491). Toisin sanoen skandaalit ovat Girardin mukaan ennen kaikkea ihmisten jäljittelytaipumuksesta eli mimeettisyydestä seuraavia jännitteitä tai konflikteja. Toisinaan Girard laajentaa käsitteen kuitenkin myös muuhun tuhoisaan riippuvuuteen, mukaan lukien esimerkiksi huumeisiin, seksiin tai valtaan (Girard 1996, 198, 215).

Tarkastelen mimeettisen teorian näkökulmasta ja skandaalin käsitteen avulla lyriikan lajipiirteistä runokieltä sekä runon puhetilannetta. Adamsin näkemysten lisäksi hyödynnän lyriikan lajiteorioista Northrop Fryen ajattelua. Runon puhetilanteella tarkoitetaan retorista tilannetta, jossa runon puhe-esitys tapahtuu (Viikari 1990, 95–96; Lehikoinen 2007, 218). Runon puheen ymmärtäminen toimintana ja retoriikkana on hedelmällinen lähtökohta myös sen mimeettisten vaikutusten tutkimiselle, sillä viime kädessä skandaalit eivät ole vain muodolli-

sia esteitä, vaan toteutuvat tekstin ja lukijan vuorovaikutuksessa. Lopuksi tulkitsem Eino Leinon runoa ”Hyvä on hiihtäjän hiihdellä” ja pohdin, mitä annettavaa lyriikan tutkimuksella ja mimeettisellä teorialla on toisilleen.

Miksi lukea runoja mimeettisen teorian avulla?

Viime vuosiin saakka girardilainen ajattelu ei ole ollut erityisen kiinnostunut lajiteoreettisista tai esteettisistä kysymyksistä. Kuten Paolo Diego Bubbio ja Chris Fleming (2019) toteavat johdannossaan mimeettistä teoriaa ja elokuvaa käsittelevään teokseen, Girardin kirjallisuusanalyysit ovat sivuuttaneet lähes kaikki kirjallisuusanalyysin ja poetiikan vakiintuneet estetiikan käsitteet. Heidän mukaansa tämä ei ole girardilaisia kirjallisuusanalyysijä haitannut, mutta samalla he kysyvät, voisiko Girardin ajattelun pohjalta kehittää lajikohtaista (elokuvan) mimeettistä analyysiä. (Mt., 4.)

Estetiikan ja lajikohtaisten käsitteiden vähäisyys on ymmärrettävää, sillä filosofisena antropologina Girard ei määrittele mimeettisyyttä representaatioksi tai kytke sitä pelkästään fiktion analyysiin, vaan ymmärtää sen laajemmin jäljitteleväksi suhteeksi, jossa malli ohjaa ihmisen haluja, asenteita ja tavoitteita. Girardin antropologian mukaan ihminen

haluaa intensiivisesti, mutta ei tiedosta, mitä – ja niinpä hänen täytyy lainata halunsa toisilta ihmisiltä (Girard 1999, 35). Erilaiset tekstit – olipa kyse kirjoista, äänten lausutuista ilmauksista tai toimintaa esittävistä taiteista – voivat olla tässä suhteessa toisten ihmisten tavoin eräitä halun välittäjiä tai malleja.

Olen kehittänyt aikaisemmin Girardin ajattelun pohjalta kirjallisuudentutkimuksen käyttöön kolmijaon, joka kuvaa erilaisia tulkintasuhteita, joihin lukijan vuorovaikutus tekstin kanssa voi johtaa. Yhteistä näille tulkintasuhteille on suhde mimesikseen, erottelvana tekijänä puolestaan tekstien saama ensisijainen funktio:

1. Teksti mimeettisenä mallina
2. Teksti mimesiksen uhkien ehkäisijänä
3. Tekstin lukeminen tapana käydä läpi mimeettisiä suhteita.
(Kervinen 2016, 226.)

Kuten Girard on tulkinnoillaan osoittanut, useat länsimaisen kirjallisuuden kanonisoidut teokset kykenevät tekemään vastaanottajan tietoiseksi halun välittymisestä (tulkintasuhde 3). Yhtä tärkeää on kuitenkin huomata, että kaikki teokset eivät mahdollista Shakespearen, Dostojevskin tai muiden ”mimesiksen mestareiden” tavoin mimeettisten suhteiden

läpikäyntiä. Suuri osa kaunokirjallisuutta ei johda ihmisen jäljittelytaipumuksen tai siitä seuraavien konfliktien asetteitaiseen tiedostamiseen, saati Girardin varhaisteoksen kuvaamaan kääntymykseen; jokainen kirjallisuuden kanssa tekemisissä ollut tietää, että osa kaunokirjallisista teksteistä johtaa lukijansa joskus parhaimmillaankin vain eläytyvään lukemiseen tai esimerkiksi vain turhautumiseen. Tällaiset mahdollisuudet sisältyvät yllä mainittuun ensimmäiseen tulkintasuhteeseen: silloin kun lukija kokee tekstin affektiivisesti ohjaavana, esimerkiksi innostavana tai jollain tapaa pakottavana, teksti toimii mimeettisenä mallina, joka vaikuttaa lukijan haluihin ja tavoitteisiin. Ensimmäisen tulkintasuhteen mimeettinen malli voi johtaa lukijansa kolmannen tulkintasuhteen mimeettisten suhteiden läpikäyntiin; välttämättä se ei kuitenkaan sitä tee.

Mimeettisenä mallina vaikuttava teksti voi saada ensisijaiseksi funktiokseen myös mimesiksen uhkien ehkäisemisen (tulkintasuhde 2). Tällöin tekstillä on lukijaa tai kokonaista tulkintayhteisöä ”rauhottava” funktio, joka hillitsee jäljittelevään suhteeseen aina liittävää kilpailun vaaraa. Tämä pätee esimerkiksi uskonnollisiin sekä erilaisiin koulutusjärjestelmän ohjaamiin lukutapoihin, sillä silloin kun tekstin lukemiselle asetetaan määrätty tavoitteet, yleisesti hy-

väksytyt mallit ja tulkinnalliset kriteerit, esimerkiksi eläytyvä lukutapa on viime kädessä näille tavoitteille alisteinen. Samalla tekstin lukeminen ilmenee hallittuna ja ohjattuna mimesiksen uhkien ehkäisynä, jossa erilaisilla tulkinnoilla on oma määrätty paikkansa ja esimerkiksi kasvatuksellinen arvonsa.¹ Tekstin vetovoima ei katoa mihinkään, mutta se kanavoituu tai kanavoidaan ohjattuihin suuntiin.

Runot eivät lähtökohtaisesti mahdollista Girardin tutkimien romaanien tavoin mimeettisten suhteiden retrospektiivistä läpikäyntiä uudesta, muuntu-neesta näkökulmasta – ainakaan niissä tapauksissa, joissa runot eivät ole kertovia. Usein lyriset runot kuitenkin asettavat lukijansa halun kanssa tekemisiin ja perinteisesti myös puhuvat siitä, joten on oletettavaa, että runot toimivat usein mimeettisinä malleina eli halun välittäjinä. Silloinkin kun runot eivät puhu suoraan esimerkiksi eroottisesta halusta, ne usein vihjaavat jostakin, laittavat haluamaan.

Koska Girardin kirjallisuuskäsitykseen kuuluu olennaisesti erottelu niihin teksteihin, jotka vain heijastavat mimeettisiä vaikutuksia, ja niihin, jotka tulevat tietoiseksi näistä vaikutuksista ja paljastavat niitä (Girard 1978b, 221–222), myös runojen tapauksessa on lopulta kysyttävä, missä määrin ne voivat auttaa kirjoittajaa tai lukijaa mimeettisten

suhteiden läpikäynnissä. Esitän, että niin kuin särkevä hammas toimii metaforisena esimerkkinä skandaalista – särkevää hammasta tekee mieli kokeilla kielellä jatkuvasti, vaikka samalla vain sattuu enemmän (Girard 1996, 198) – runot voivat tehdä lukijan tietoiseksi kyvystään skandalisoida. Tällainen tietoisuus ei kuitenkaan palaudu mihinkään yksittäiseen poetiikan keinoon eikä sen toteutumisesta lukijan ja tekstin vuorovaikutuksessa ole varmoja takeita. Viime kädessä se on ihmisten välisten suhteiden ja niitä valaisevien tekstien vuorovaikutuksen tulos, osa niiden näkökulmien jatkumoa, jotka ovat pakottaneet ihmiskunnan tulkitsemaan itseään haluavina, jäljittelevinä ja kilpailevina olentoina. Tästä ei-kielellisestä maaperästä voi syntyä yhä uusia kielellisiä keinoja, jotka paljastavat ihmisen olemassaolon mimeettisen luonteen.

Runokieli ja erottautumisen mimesis: halusta pyhän ongelmaan

Lyriikalle on tyypillistä, että se ei ole sidottu arkiseen diskurssiin tai sen viitatuskohteisiin, vaan nostaa etualalle esimerkiksi puhetilanteen, äänen, rytmin tai kielen piirteitä. Adams (2007, 111) toteaaakin, että runon perimmäinen loukkaus on juuri sen kieltäytyminen paljastamasta itseään järjelle ja tulkinnalle,

mikä vihastuttaa niitä, jotka haluaisivat runon käyttäytyvän tavallisen kielen tapaan. Näin Adams käsittelee runouden keskeisintä loukkausta, jota hän nimitää eleeksi (*gesture*). Se ei palaudu jaettuun merkityksiin, vaan vihjaa jostakin muusta. (Mt., 95–112.) Muita Adamsin käsittelemiä runouden loukkauksia ovat draama (*drama*), fiktio (*fiction*) ja trooppi (*trope*), jotka ovat alisteisia eleelle ja tukevat sitä (mt. 95). Näistä draama kätkee naamion avulla tekijän ja sysää merkityksen syrjään lähteestään, fiktio puolestaan ilmenee epätodellisuuksina tai huijauksina ja troopeista esimerkiksi metaforat ilmaisevat runoissa identiteettejä (mt., 141–142). Tällaiset loukkaukset esiintyvät Adamsin mukaan muusakin kielenkäytössä kuin runoudessa, mutta siinä missä runous ajattelee *niissä*, muu kielenkäyttö väittää kommunikoi- vansa *niiden avulla* (mt., 157).

Northrop Fryen teoksen *Anatomy of Criticism* (1957) mukaan poettinen luominen, joka on assosiativinen retorinen prosessi, on pitkälti ei-tietoista toimintaa. Siihen kuuluu esimerkiksi äänteiltään samankaltaisten mutta merkityksiltään erilaisten sanojen yhdistelyä (*paronomasia*), äänyhteyksiä (*sound links*), monitulkintaisia merkitysyhteyksiä (*ambiguous sense links*) ja muistiyhteyksiä (*memory links*), jotka ovat unenkaltaisia. Silti tämän prosessin täytyy kulkea myös kommunika-

tiivisen ja tietoisien ”uskottavuusprinsipiin” läpi, jotta se tulisi adaptoiduksi edes jossain määrin merkityksiä välittävään kieleen. (Frye 2006, 254.) Tällainen sekä Adamsin että Fryen esiin tuoma kah- talaisuus määrittää osuvasti runokielen perusongelmaa: yhtäältä runo on unen- kaltaista ja idiomaattista yksityistä kiel- tä, toisaalta sen on oltava jossain määrin myös valveen, tietoisuuden ja jaettujen merkitysten yleistä kieltä.

Frye (2006, 257–260) esittelee li- säksi kaksi lyriikalle tyypillistä piirret- tä, joista hän käyttää nimiä *melos* ja *opsis*, tai *babble* ja *doodle*, joista ensimmäisen lähtökohta on lumous (*charm*) ja jälkim- mäisen arvoitus (*riddle*). Lumous viittaa runon tai laulun pakottavaan toistami- sen tarpeeseen, tahattomaan fyysiseen reaktioon, arvoitus taas runojen taipu- mukseen johtaa lukijoita harhaan. Toi- sinaan lukijalle syntyy tarve toistaa ru- no, opetella se ulkoa, vaikka sen merki- tystä ei täysin ymmärräkään. Tällainen toistamiseen pakottava lumous voi sisäl- tyä yhtenä mahdollisuutena esimerkik- si tulkintasuhteeseen, jossa teksti toimii mimeettisenä mallina. Esimerkiksi lau- lujen osalta kuulija kokee usein huomaa- mattaan tarvetta toistaa vaikkapa laulun melodiana, ja samalla voi syntyä halu ym- märtää laulun verbaalisia muotoiluja.

Historiallisesti lyriikassa on ollut myös kyse halusta rikkoo vanhoja eepi-

sen runouden mittoja ja etsiä uusia lyyrisiä rytmejä. Harold Bloomin teos *The Anxiety of Influence* (1973) nosti esiin runoilijoiden pyrkimyksen vastata edeltävien runoilijoiden työhön, jolloin esiin tulevat väistämättä myös kilpailu, konflikti sekä luova väärintulkinta. Tällä näkemyksellä on monia yhteyksiä mimeettisen teorian kanssa, sillä kuten Robert Doran (2014, 116–118) on osoittanut, pyrkimys erottua edeltäjistä ei ole irrallaan jäljittelystä vaan siitä riippuvaista. Runoilijan täytyy toistaa ja jäljitellä, jotta voisi onnistua olemaan erilainen.

Runoilijan halua olla innovatiivinen ja kielenkäytöltään muista runoilijoista poikkeava voisi tulkita mimeettisen teorian näkökulmasta pahimmillaan yhdeksi ”romanttisen valheen” muodoksi, mikäli runoilija ei tunnista riippuvuuttaan edeltäjistään eikä suostu tunnustamaan keskinäisiä jäljittelysuhteita. Lisäksi silloin kun jäljitelty kohde saa epätodellisia, ylimalaisia ja transfiguroituja piirteitä, voidaan puhua metafyyisistä halusta (Girard 1978a, 320–321). Tällainen halu voi muuttaa esimerkiksi ihailun runoilijan tai tulkittavan runon todellisemmaksi ja täydemmäksi kuin se oikeasti on. On mahdollista ajatella, että runous on lajina erityisen herkkä tällaiselle transfiguraatiolle, sillä se pyrkii usein puhumaan siitä, mistä ei voida puhua.

Keskustellessaan Shakespeare-tutkimuksessaan näytelmästä *Loppiaisaatto* Girard esittää, että kaikkein voimakain tekijä esteettisessä emootiossa on ihaillun teoksen jumalankaltainen toiseus, jota liiallinen läheisyys voi heikentää tai jonka se voi jopa tuhota (Girard 1991, 117). Esimerkkinä Girard käyttää *Loppiaisaaton* alkua, jossa Orsino kuuntelee ihailemaansa musiikkia ja yhdistää sen ruokahaluun, joka kuitenkin tyydyttyä niin, ettei sama musiikki enää soi kuten ennen. Esteettisten teosten lumouksesta puhuttaessa onkin syytä nostaa esiin myös lumouksen murtumisen mahdollisuus, sillä jäljittelyn ja erottautumisen tarve, läheisyyden ja etäisyyden vaihtelu, on dynaamista liikettä, jossa etsitään jatkuvasti uusia suhteita, koska esteettinen kokemus on vaarassa menettää uutuusarvonsa.

Käsitellessään metafyyisistä halua Girard menee vielä pitemmälle: ”Kaikki suuret lyyriset metaforat nousevat suoraan tai kiertoteitse väkivaltaisesta pyhästä – –” (Girard 1978a, 321).² Girard ei kerro suoraan, mihin suuriin lyyrisiin metaforiin hän viittaa, mutta toteaa samassa yhteydessä esimerkiksi modernia erotiikkaa käsittelevän kirjallisuuden tukeutuvan pyhän sanastoon.³ Jopa kirjallisuudentutkijat ovat Girardin mukaan kiinnostuneempia näiden metaforien yhä uudelleen aiheuttamista väristyksis-

tä kuin niiden mimeettisestä alkuperästä. Lisäksi Girard antaa joitakin esimerkkejä yhteiskunnassa hyväksytyistä halun muodoista, jotka kuitenkin toisissa yhteyksissä lähestyvät haitallista metafyyisistä halua. Näitä ovat mieltymys riskeihin, äärettömyyden jano, poeettisen sielun hämäryys ja hullu rakkaus. (Girard 1978a, 321.)

Vuonna 1982 antamassaan haastattelussa Girard puolestaan yleistää, että kaikki kirjallisuus on pohjimmiltaan pyhän etsintää. Hän puhuu halun ja pyhän suhteesta ja esittää, että runous, sellaisena kuin se tunnetaan, on palaamista kohti pyhää, sen etsintää tai metaforista puhetta siitä. (Girard 2008, 202.) Nämä huomiot asettavat runouden ongelmalliseen valoon, sillä Girardin ajattelussa pyhä viittaa aina arkaaiseen, väkivaltaiseen pyhään, joka perustuu mimeettiseen väkivaltaan ja sen kanavointiin syntipukkimekanismin avulla. Girardin näkemyksen mukaan arkaisten yhteisöjen mimeettinen väkivalta säilyy modernissa yhteiskunnassa ja sen kirjallisuudessa pyhän jäänteinä, jotka ilmevät metafyyisisenä haluna ja esimerkiksi runouden kuvastossa.

Eräs selitys lyriikan ja uskonnon läheiselle yhteydelle voi piillä siinä, että runoilille on tyypillistä puhutella poissaolevia hahmoja apostrofin keinoin. Jonathan Culler toteaa, että apostrofi luo

runoilijan ja puhuttelun kohteen välille yhteyden pelkällä puhuttelun teolla, oli pa puhuteltu oikeastaan mikä tai mitä tahansa (Culler 2015, 211). Samalla apostrofinen puhuttelu yhdistää lyriikan epäsuorasti magiaan ja lumottuun maailmaan, koska se edellyttää elävöitettyä maailmaa, jota voidaan pyytää toimimaan tai pidättäytymään toiminnasta (mt., 351). Toisaalta Cullerin mukaan modernit ja romantiikan ajan runot ilmentävät usein yhtä lailla myös lumouksen murtumista (mt., 229–230, 352). Girardin ajattelussa uskonnon ja lyriikan yhteys näyttäisi kuitenkin liittyvän ennen kaikkea arkaaisen pyhän mimeettisiin jännitteisiin, joita runous pyrkii osaltaan aktivoimaan uudelleen, ei niinkään puhutteluun tai sen implikoimaan magisuuteen. Girardin uskontokäsityksessä magiakin selittyy loppujen lopuksi mimeettisen toiminnan kautta (Girard 1978a, 22–23).

Lyriikan tutkimuksen näkökulmasta Girardin hajanaiset runoutta ja pyhää koskevat huomiot voivat vaikuttaa jäsenytymättömiltä, jopa ennakkoluuloisilta. Onko suuria lyyrisiä metaforia sisältävä kirjallisuus täynnä jäänteitä romanttista reflektioimattomasta halusta, vanhoista väristyksistä, jopa pyhästä väkivallasta? Sen sijaan että yrittäisiin vastata näihin kysymyksiin jäljittämällä pyhän representaatioita lyriikassa, tarkastelen seu-

raavassa skandaalin käsitettä tekijänä, joka yhdistää lyriikkaa ja halua.

Runon puhetilanne ja estetetty halu

Northrop Fryen vaikutusvaltaisen genre-teorian mukaan ”lyriikka on genre, jossa runoilija, kuten ironinen kirjoittaja, kääntää selkensä yleisölleen” (Frye 2006, 253).⁴ Tämä johtuu siitä, että siinä missä draama kumpuaa toiminnan esittämisestä ja säilyttää yhteyden rituaaliin – tai siinä missä eepos ja fiktio puolestaan kytkeytyvät lausuntaan joko säilyttämällä yhteyden esityksen kuulijoihin (eepos) tai hylkäämällä määrätyt kuulijat siirtyessään painettuun tekstiin (fiktio) – lyyriinen runoilija tavallisesti teeskentelee puhuvansa vain itselleen tai jollekin puhuttelun kohteelle. Lisäksi lyriikka säilyttää yhteyden uneen ja näkyihin. (Frye 2006, 228–231.)

Frye lainaa John Stuart Millin tunteutta ajatusta, jonka mukaan lyriikka on sattumalta kuultuja ilmaisuja (Frye 2006, 231). Nämä kielikuvat – runoilija kääntää selkensä kuulijoilleen, jotka kuulevat puhetta vahingossa, ikään kuin sivukorvalla – muistuttavat mimeettisen teorian kannalta olennaisia halun kätke-
misen ja paljastamisen tilanteita. Samalla esiin tulee lyriikan draamallinen läh-
tökohta, sillä kuten Adams (2007, 114) esittää Cleanth Brooksia ajatuksiin tu-

keutuen, jopa lyyriinen runo on pohjimiltaan draamallista esitystä.

Kun runoilija niin sanotusti kääntää selkensä yleisölleen, samalla jotakin jää puolihuolimattomasti sivukorvalla kuultavaksi. Mutta silloin kun jotakin ei sanota suoraan, on mahdollista, että sanottu muuttuu kätkemisen myötä entistä kiinnostavammaksi. Käsitellessään haltuunottavan jäljittelyn seurauksia Girard (1978a, 319–320) toteaaakin, että mitä intensiivisemmin objektia tavoitellaan ja mitä hankalammin se on tavoitettavissa, sitä enemmän objektin arvovalta, prestii-
si, kasvaa ja antaa tilaa objektin muodonmuutoksille ja sitä kautta esimerkiksi sen lumoukselle ja fantasmagorialle. Vastavasti kun runo asettaa haasteita tulkit-
sijoilleen, se saatetaan vain ohittaa, mutta toisaalta juuri tämä pääsyn estyminen voi mahdollistaa myös sen lumouksen tart-
tumisen ja voimistumisen.

Romantiikan aikana lyriikka ymmärrettiin runoilijan subjektiivisen kokemuksen ilmaisuksi, ja myös Frye puhuu edellä nimenomaan runoilijan tavasta vetäytyä suorasta kommunikatiosta. Nykyisin runot ymmärretään useimmiten fiktiivisen puhujan tai draamaattisen persoonan toiminnaksi erilaisissa puhetilanteissa. Tällä tavalla nykyisen lähestymistapa lisää runon arvoituk-
sellisuuteen vielä yhden kerroksen, kuvitteellisen persoonan. Jonathan Cul-

lerin (2015, 2, 109–111) mukaan kyseinen angloamerikkalaisessa kontekstissa vallitsevaksi noussut käsitys runoudesta puheaktien jäljittelynä on historiallisesti ja myös pedagogisesti rajoittunut, sillä se asettaa lukijan tehtäväksi lähinnä vain runon puhujan tilanteen rekonstruoinnin. Vaikka Cullerin esittämä kritiikki on perusteltua, runouteen liittyvän estetytyn halun kannalta vallitseva käsitys ei ole ongelmallinen; runouden sisäinen draama tulee esiin riippumatta siitä, ymmärretäänkö puhetilanne *runoilijan* selän kääntämiseksi vai *runon puhujan* puheaktiksi, sillä lukija joutuu joka tapauksessa kartoittamaan epäsuoria ja naamioituja merkityksiä.

Cullerin kritisoiamaa teoriaa runoudesta puheaktien jäljittelynä edustaa esimerkiksi Barbara Herrnstein Smith, jonka mukaan runous on fiktiivistä diskurssia, puheen representaatiota (Smith 1978, 24). Koska Girardin mimeettinen teoria ei ole representaation teoria, tämä puoli runopuheen luonteesta on syytä jättää avoimeksi. Girard on kuitenkin pyrkinyt johdonmukaisesti säilyttämään kirjailijan ja tämän teosten välisen olennaisen yhteyden, mikä erottaa hänet strukturalismin ja poststrukturalismin traditioista, joille tekijä näyttäytyy monella tapaa ongelmallisena. Näin ollen myös runon puhujan ja runopuheen taustalle on luontevaa asettaa Gira-

din ajattelua sovellettaessa runoilija itse mimeettisenä olentona, joka tähtää kiinnostuksen herättämiseen puheen epäsuoruuden, puhujan fiktiivisyyden tai muiden runouden loukkausten avulla.

Niissäkin tapauksissa, joissa runojen annetaan ymmärtää olevan vain kielen itsensä vuoksi, kuten formalistiset runouden teoriat usein esittävät (esim. Easthope 1983, 16–17), lukemisen tapahtumassa runot ovat osa vuorovaikutusta. Perinteisen puhujan tai sisälön katoaminen voi hyvin olla vain eräs muoto ilmiöstä, johon Girard on viitanut ”hiljaisuuden estetiikkana”: siinä kirjailija vetoaa kyllä yleisöönsä, mutta tekee sen kieltämällä pyrkimyksensä vedota siihen; kirjailija voi olla jopa täysin omistautunut sen kiistämiselle, että hänen puheellaan olisi minkäänlaista merkitystä (Girard 1961, 263–264). Näissäkin tapauksissa tekstit ovat osa kätke- misen ja paljastamisen tilanteita, joissa skandaalien avulla herätetään kiinnostusta, vaikka tekstit ilmenisivät näennäisesti itseriittoisina.

Paras tuntemani esimerkki puhe- tilanteesta, jossa runon puhuja asettaa puhuttelun kohteen ja samalla myös lukijan estetytyn halun kaksoissiteeseen sekä haluamaan että kavahtamaan jotakin, on Panu Tuomen laajan runon ”Felix culpa I” aloitus- ja lopetussäkeistö. Kuten usein lyriikassa esiintyvän puhuttelun

kohdalla, tässäkin tapauksessa kyseinen muoto esiintyy jo runon alussa. Runo on osa Tuomen teosta *Pyhän Vituksen tau-tti* (2003), jossa erilaiset arkiset motiivit liittyvät uskonnollisiin ja myyttisiin aiheisiin.

Vaikka nostat luurin
ja vastaat, puhelin
ei lakkaa soimasta;
on kuin olisit
työntänyt pääsi
mehiläiskennon
polyfoniaan, ja
ylläsi kieppuvat
heleet ja trillit
sädekehänä kirkossa
kun kaitselmuksen
haavat tihkuvat hunajaa

— —

ja säteellä
ratsastaja kolkuttaa
suljetun puutarhan
porttiin, ja
kaikki mitä
kavahdat on
ennettä siitä
että johonkin
sinut on vihitty,
sillä vaikka nostat
luurin ja vastaat,
puhelin ei lakkaa soimasta.

(Tuomi 2003, 9–15.)

Säkeistöjen puhuja-asetelmassa puhuteltu (*adressee*) asetetaan mahdollittomaan tilanteeseen: mikään puhelimeen vastaimisen ele ei ole riittävä, sillä puhelin soi

lakkaamatta. Samalla kokemuksen annetaan ymmärtää olevan liiallinen, täynnä mystisiä merkityksiä. Runon lopetuksessa puhutellulle ei tarjota muuta vaihtoehtoa kuin pitää tilannetta sekä kavahduttavana että vihkivänä kokemuksena, kolkutuksena suljetun puutarhan portilla. Tällainen yhtä aikaa sekä kutsuva että torjuva ele on runon skandaali pelkistetyimmillään.

Vaikka runosta poistettaisiin sen uskonnolliset viittaukset (”sädekehänä kirkossa / kun kaitselmuksen / haavat tihkuvat hunajaa”), skandaalin rakenne säilyisi. Ratkaisevaa ei ole myöskään yksikön toisen persoonan käyttö, sillä runon skandaali säilyisi myös keskeislyyrisessä puhetilanteessa. Toisen persoonan käyttö onnistuu kuitenkin tuomaan skandaalin kokemuksen lähemmäs lukijaa: vastaavalla tavalla kuin puhutellun kokeman kavahduksen annetaan ymmärtää olevan merkki ”johonkin” vihityksi tulemisesta, myös lukija ohjataan samaistumaan tilanteeseen, jossa runo näyttää puhuvan samaan aikaan sekä liian paljon että liian vähän. Näin runo herättää ja pitää yllä halun kaksoisidettä myös todellisissa lukijoissa, jotka tulkitsevat salaperäisen puhelimen arvoitusta.

Myös säkeistöjen uskonnolliset viittaukset ovat tulkittavissa mimeettisen teorian avulla: modernissa maailmassa,

josta pyhä on paljolti kadonnut, viittaukset pyhään herättävät enää vain mielikuvia mystisestä täyteen kokemuksen. Tästä näkökulmasta puhelimen motiivi on eräänlainen pyhän jäännös: se soi yhä, mutta vain runouden kuvastossa, ja toisin kuin pyhä esimodernissa maailmassa, se ei enää tarjoa yhteisöllisiä vastauksia.

Puhelimen motiivia tulkittaessa on syytä pitää mielessä Adamsin (2007, 20) näkemys, jonka mukaan ”vaatimus huomiosta, joka saattaa itse asiassa näyttää lukijasta vastenmieliseltä, voi olla runouden perimmäinen loukkaus”.⁵ Tuomen säkeistöissä vastenmielisyyttä edustaa siinä esitetty kavahduksen kokemus, vaatimus huomiosta puolestaan tulee esiin siinä, että tuon kavahduksen ilmaistaan olevan enne vihityksi tulemisesta.

Estetyn halun tai skandaalin käsite auttaa ymmärtämään, mitä annettavaa lyriikalla on mimeettiselle teorialle. Silloin kun jokin seikka näyttäytyy runossa pelkkänä tyhjänä eleenä tai esimerkiksi tulkinnallisena esteenä, tulee kysyä, torjuuko lukija – tai tulkintayhteisö – jonkin potentiaalisen tulkintareitin. On tietysti mahdollista, että teksti itse estää pysyvästi pääsyn eteenpäin – mikä lukijan kenties täytyy antaa tekstille anteeksi. Tällaista anteeksianton hermeneutiikkaa on kehitellyt Jeremiah Alberg teoksessaan *The Strange*

Veil of Texts: Reading Scandalous Texts, jossa hän tulkitsee muun muassa Dantea, Flannery O’Connoria ja Jeesusta. Albergin (2013, 120) johtopäätös on, että mainittujen kirjoitusten tulkinnassa olennaista on tulla tietoiseksi siitä, mitä ne lukijoilta kieltävät tai minkä lukijat itse kieltävät niiltä.

Leinon ”Hyvä on hiihtäjän hiihdellä” mimeettisenä mallina

Eino Leinon runo ”Hyvä on hiihtäjän hiihdellä” tarjoaa mahdollisuuden tarkastella mimeettistä vastakkainasettelua ja valintatilannetta romanttisessa kontekstissa. Toisin kuin Tuomen runo, se ei herätä halua vihjailemalla taivoittamattomiksi jäävistä kokemuksista puhuttelun avulla, vaan tuo skandaalinsa esiin runossa kuvattuina aiheina. Runo on julkaistu alun perin kokoelmassa *Hiihtäjän virsiä* (1900):

Hyvä on hiihtäjän hiihdellä,
kun hanki on hohtava alla,
kun taivas kirkasna kaareutuu –
mut hauskempi hiihtää, kun ruskavi puu,
tuul’ ulvovi, polku on ummessa
ja tuisku on taivahalla.

Hyvä on hiihtäjän hiihdellä,
kun ystävä häll’ on myötä,
kun latu on aukaistu edessään –
mut parempi hiihdellä yksinään,
tiens’ itse aukaista itselleen
ja yksin uhmata yötä.

Hyvä on hiihtäjän hiihdellä,
kun tietty on matkan määrä,
kun liesi viittovi lämpöinen, –
mut sorjempi, uljaampi hiihtää sen,
joka outoja onnen vaiheita käy
eikä tiedä, miss’ oikea, vääriä.

Ja hyvä on hiihtäjän hiihdellä,
kun riemu on rinnassansa,
kun toivo säihkyvi soitutuna yössä –
mut käypä se laatuun hiihtää myös
hiki otsalla, suurissa suruissa
ja kuolema kupeellansa.

(Leino 1900, 70–71.)

Runossa tulee esiin vastakkainasettelu individualistisen, uhmakkaan, arvoja kyseenalaistavan, nietscheläisen vallinnan sekä kollektiivisen, sovinnaisen mallien seuraamisen välillä. Runoilija osoittaa kohti tuntematonta, joka esitetään tunnettua reittiä monin eri tavoin parempana.

Puhujan väite, jonka mukaan umpeutuneen polun hiihtäminen on haus Kempaa kuin kirkkaan taivaan alla hiihtäminen, kertoo romanttisesta ”esteen rakastamisesta” ja Girardinkin mainitsemasta ihmisen mieltymyksestä riskeihin. Vaikka on selvää, että umpeutuneen polun hiihtäminen ei määritelmällisesti ole helpompaa, juuri esteellisyyden kiihottaa halua ja saa sen tuntumaan arvokkaammalta. Näin lukija ohjataan mimeettisesti sen puolelle, että tuntematon ja vaikeampi tie on helppo-

kulkuista houkuttelevampi. Säkeistöjen toistuva rakenne ja rytmi kasvattavat halun intensiteettiä, sillä lukija ohjataan säkeistö säkeistöltä asettamaan yhä useampia elämän osa-alueita toisilleen vastakkaisiksi, vaikka mikään sinänsä ei pakota pitämään niitä ehdottomasti toisiaan poissulkevana (ystävät vs. yksinolo, tunnettu matkan määrä vs. tietämättömyys oikeasta ja väärästä; kotiliesi vs. onnen outous; riemu ja toivo vs. suru ja kuolema).

Näin tulkittuna runo on mimeettinen malli, joka ohjaa lukijaa romanttisesti individualistiseen ajatteluun ja elämäntapaan. Sen refleктоimaton lukeminen ei huomioi, kuinka se tarjotessaan kyseisen mallin myös itse samalla asettaa ne esteet, joilla se saa osoittamansa tien tuntumaan vaikealta ja yksinäiseltä mutta myös arvokkaammalta kuin se onkaan. Tällä tavalla runo skandalisoi lukijaa eli saa lumottua lukijansa esteillä, joihin se onnistuu liittämään suunnatonta arvoa.

Leinon mimeettinen malli on Friedrich Nietzsche, jonka kuolemasta oli kulunut Leinon runon julkaisun aikaan noin kaksi vuotta. Nietzschen runon ”Mitä vuotatte?” (suom. kokoelmassa *Dityrambeja*, suom. Aarni Kouta, 1907) Leinon runon kannalta keskeisten säkeistöjen käännökset kuuluvat seuraavasti:

Ei leimua soitutimme teidän vuoksi,
ei valaise teitä, matkianne johda.
Eri matka on teillä ja toinen on määrä.
Oma tiemme on kallein, määrämme
korkein,
etäisin, suurin.
Erotohon tiemme!

Te pyrkikää tulienne pienien ääreen,
majojenne rauhaan tai taistonne teille.
Me synkkiä polkuja taivallamme,
louhia kuljemme, kuiluja käymme.

– –

(Nietzsche 1907, 14).

Nietzschellä uhmakas vastakkainasettelu säilyy runossa loppuun saakka. Leinon runon viimeinen säkeistö sen sijaan lisää Nietzschen mallista poiketen tietyn särön edeltävien säkeistöjen uhmakkaaseen asenteeseen: puhuttaessa suurista suruista ja kuolemasta Leinon runon lopussa kyse ei enää olekaan ”hauskemmasta”, ”paremmasta” tai ”sorjemmasta” tavasta edetä, vaan puhuja toteaa ainoastaan, että ”käypä se laatuun hiihtää myös / hiki otsalla, suurissa suruissa / ja kuolema kupeellansa”. Tässä näkökulman vaihtumisessa on tiettyä traagista alistumista: puhuja oivaltaa, että hänen suositsemansa hiihtäjän tie ei olekaan muita parempi, vaan korkeintaan yhtä hyvä kuin muiden (”mut käypä se laatuun hiihtää myös –”).

Mimeettisen teorian näkökulmasta Leinon runo olisi osuvampi, jos se olisi

säkeistön verran pitempi: tässä kuvitteellisessa säkeistössä puhuja tunnistaisi individualistisen halun illuusion, joka sai hänet ylpeästi kuvittelemaan vaikeakulkuisen reitin olevan muiden kulkemaa, viitoitettua tietä parempi. Loppujen lopuksihan silloin kuin taivas on kirkas, se on kirkas kaikille yhteisön jäsenille, ja silloin kun taivas tuiskuttaa, se tuiskuttaa kaikille. Juuri romanttinen oman ainutlaatuisuuden illuusio sai puhujan asettamaan esteitä houkutellen myös lukijan pitämään puhujan suosimaa tietä ainutlaatuisena.

Kuten mikään selittävä tulkinta, tämä kuvitteellinen viimeinen säkeistö ei kenties kuitenkaan olisi enää runoutta vaan pikemminkin proosaa. Mutta jos tulkinnassa on tärkeää Albergia seuraten tulla tietoiseksi niistä puolista, jotka teksti lukijalta kieltää tai jotka lukija kieltää tekstiltä, Leinon runoa tulkitessa olennaista on tulla tietoiseksi runon tavasta pitää yllä sen perustavaa romanttis-individualistista illuusiota. Toisaalta viimeisen säkeistön loppu jättää avoimeksi, missä määrin runo tiedostaa tai, Nietzschestä poiketen, jopa purkaa sisältämänsä vastakkainasettelua. Näin ollen silloinkin kun runo näyttää vain esteeltä, joka ei tunnu tarjoavan pääsyä odotettuun merkitykseen, sitä ei tulisi heti – suostumatta sen koeteltavaksi – pitää loppuun tulkittuna.

Toisin kuin Tuomen runossa, jossa runon skandaali ilmenee osana runon puhuttelevaa muotoa, Leinon runossa skandaali tulee esiin runon kuvaamisesta esteissä. Skandaali ei ole kummassakaan pelkästään muodon ominaisuus, sillä toteutuakseen se edellyttää lukijan reaktiota, skandalisoitumista.

Lopuksi

Mimeettisen teorian näkökulmasta runous on skandaali, koska se asettaa lukijan tielle useita lupauksia luovia tai halua herättäviä esteitä. Näitä ovat useat lyriikan lajityypilliset piirteet, kuten runoilijan vetäytyminen suorasta kommunikaatiosta, tästä seuraava puhetilanteen draamallisuus sekä runokielen jatkuva pyrkimys uudistua. Samalla juuri nämä piirteet tekevät lyriikasta vetovoimaista ja kiinnostavaa: emme lue runoa ensisijaisesti oppiaksemme tai edes viihtyäksemme, vaan joskus vain huomaamme kompastuneemme runoon, kun esimerkiksi jokin säe tulee huomaamatta opittua ulkoa. Suostumatta runon koeteltavaksi lukijan ei ole mahdollista tietää, mihin runo johtaa tai johtaako se tulkinnallisesti mihinkään.⁶

Runoissa ei lähtökohtaisesti tule esiin esimerkiksi henkilöhahmojen kehittymistä tai kääntymystä, kuten Girardin tutkimissa romaaneissa, mutta toi-

saalta lajien välille on syytä ajatella myös jatkumo: runo voi osoittaa, että esimerkiksi puhuja ei ole enää runon lopussa sama kuin alussa, tai runokokoelman tasolla voi esiintyä puhujien tai kuvaston kehittymistä (jälkimmäisestä ks. Kervinen 2014, 61). Näiden mahdollisuuksien edellytyksenä on tulkinnan diakroninen ulottuvuus, jonka avulla lukija voi ymmärtää runojen sisäisen draaman, niiden skandaalien mimeettisen luonteen.

Koska runot säilyvät vain niiden toistuvan lukemisen tai lausunnan kautta, niiden täytyy tehdä vaikutus vastaanottajiin. Tämän vaikutuksen keskeinen keino on skandaali, joka voi toisinaan tulla esiin suoraan runon aiheiden tasolla. Mimeettisen teorian näkökulmasta Eino Leinon runo ”Hyvä on hiihtäjän hiihdellä” asettaa lukijalle mimeettisen mallin, jonka vetovoima perustuu runon asettamiin esteisiin ja ongelmiin. Mielityksessä riskeihin ja skandaaleihin piilee runon traaginen vetovoima. Viimeisen säkeistön lopun asennonvaihto kuitenkin luopuu kaikkein uhmakaimmasta puheesta ja osoittaa siten jonkinasteista tietoisuutta romanttis-individualistisen valinnan traagisista seurauksista. Tällä tavalla runot voivat myös auttaa käymään läpi mimeettisiä suhteita, vaikkakaan Leinon runo ei tässä lopulta täysin onnistu.

Toisenlaisen haasteen mimeettiselle teorialle asettavat modernit runot, jotka nostavat usein etualalle kulttuuristen arvojen tai tunteiden sijaan kielen ja sen ei-semanttiset piirteet. Mimeettisen teorian soveltamisen rajat tulevat vastaan silloin, kun runo ei avaa tulkinnalle dia-kronista ulottuvuutta, joka pakottaisi palaamaan takaisin runon skandaaliin uudesta näkökulmasta. Ilman tätä ulottuvuutta runon arvo mimeettisiä suhteita koskevan tiedon välittäjänä jää vähäiseksi. Runolla voi toki olla muitakin arvoja – lyriikkahan saa itseoisekuteetusti arvonsa kyvystään kiehtoa ja loukata, pitää oteessaan. Usein runo ei kuitenkaan loukkaa pysyvästi, vaan johtaa lukemaan sen sisäistä draamaa uudella tavalla, opettaa kulkemaan sen skandaalien kautta. Näissä tapauksissa lyriikalla on paljon annettavaa myös mimeettiselle teorialle.

VIITTEET

1. Viimeaikainen esimerkki runouden mimeet- siksien uhkia ehkäisevästä funktiosta oli presidentti Sauli Niinistön Facebook-sivuillaan 16.8.2018 siteeraama Lauri Pohjanpään runo ”Kalajuttu”, joka tulkittiin julkisuudessa rauhoittelevaksi kommentiksi Niinistöä arvos- telleeseen kirjakeskusteluun. Kirjakeskus- telu liittyi Matti Mörttisen ja Lauri Nurmen teokseen *Mäntyniemen herra* (Into 2018). Niinistön lukemana Pohjanpään runo osoittaa asioille niiden arvon ja vaatii kunnioittamaan niiden välisiä hierarkioita: kiiskien tulee py- syä kiiskinä ilman että niistä tehdään särkiä, ahvenia tai lohia. Sama funktio toistuu luke- mattomissa juhlapuheissa, joissa runoja si- teeraamalla osoitetaan kuulijoille sopivia ta- voitteita.
2. ”Toutes les grandes métaphores lyriques, di- rectement ou indirectement, relèvent du sac- ré violent – –.”
3. Useiden mahdollisten esimerkkien joukos- ta lainaan vain yhden säkeistön Arto Melle- rin runoudesta: ”haluan sinua, sinut, sinua haluan / ja juoda villin hunajan valoa / ja noi- tarovion savua / sinun huuliltasi, haluan si- nua / astua sinut alas Tuonelaan” (Melle- ri 1990, 11).
4. ”The lyric is the genre in which the poet, li- ke the ironic writer, turns his back on his au- dience.”
5. ”The demand for attention, which may, in fact, seem to the reader a repulsion, may be poet- ry’s ultimate offense.”
6. Olen osittain eri mieltä Jonathan Cullerin (2015, 5–6) kanssa siitä, että lyriikan lukemi- ssa tulkinnalla on liiallinen ylivalta, vaika historiallisesti tekstin lähilukuun perus- tuva tulkinta onkin verrattain myöhäinen il- miö. Kuten on tullut selväksi, runo skandali- soi niitä, jotka haluavat runon asettuvan yksi- selitteisesti järjen ja tulkinnan palvelukseen, mutta tulkinnan vaatimus on myös välttämät- tön, jos halutaan ymmärtää, miten runot lait- tavat haluamaan tai käymään läpi (mimeet- tistä) halua.

KAUNOKIRJALLISUUS

Leino, Eino (1900) *Hiihtäjän virsiä*. Otava: Hel- sinki.

Melleri, Arto (1990) *Viiden aistin todistus*. Ota- va: Helsinki.

Nietzsche, Friedrich (1907) *Dityrambeja*. Suom. Aarni Kouta. Helios: Helsinki.

Tuomi, Panu (2003) *Pyhän Vituksen tauti*. WSOY: Helsinki.

KIRJALLISUUS

Adams, Hazard (2007) *The Offense of Poetry*. University of Washington Press: Seattle & Lontoo.

Alberg, Jeremiah (2013) *Beneath the Veil of Strange Texts. Reading Scandalous Texts*. Michi- gan State University Press: East Lansing.

Alberg, Jeremiah (2017) Scandal. Teoksessa Ja- mes Alison & Wolfgang Palaver (toim.) *The Pal- grave Handbook of Mimetic Theory and Religion*. Palgrave Macmillan: New York, 485–491.

Bloom, Harold (1973) *The Anxiety of Influen- ce. A Theory of Poetry*. Oxford University Press: New York.

Bubbio, Paolo Diego & Chris Fleming (2019) Introduction. Teoksessa Paolo Diego Bubbio & Chris Fleming (toim.) *Mimetic Theory and Film*. Bloomsbury Publishing: New York & Lon- too, 1–14.

Culler, Jonathan (2015) *Theory of the Lyric*. Harvard University Press: Cambridge & Lon- too.

Doran, Robert (2014) Imitation and Original- ity: Creative Mimesis in Longinus, Kant, and Girard. Teoksessa Vern Neufeld Redekop & Thomas Ryba (toim.) *René Girard and Creative Mimesis*. Lexington Books: Plymouth, 111– 122.

Easthope, Antony (1983) *Poetry as Discourse*. Methuen: Lontoo & New York.

Frye, Northrop (2006) *Anatomy of Criticism*. Collected works of Northrop Frye, Volume 22. University of Toronto Press: Toronto, Buffa- lo & Lontoo.

Girard, René (1961) *Mensonge romantique et vérité romanesque*. Grasset: Pariisi.

Girard, René (1978a) *Des choses cachées depuis la fondation du monde*. Grasset: Pariisi.

Girard, René (1978b) ”To Double Business Bound”. *Essays on Literature, Mimesis, and An- thropology*. Johns Hopkins University Press: Baltimore.

Girard, René (1991) *A Theater of Envy. William Shakespeare*. Oxford University Press: New York & Oxford.

Girard, René (1996) *The Girard Reader*. The Crossroads Publishing Company: New York.

Girard, René (1999) *Je vois Satan tomber comme l'éclair*. Grasset: Pariisi.

Girard, René (2007) *Achever Clausewitz*. Carnets Nord: Pariisi.

Girard, René (2008) *La conversion de l'art*. Carnets Nord: Pariisi.

Kervinen, Tuomas (2014) Mimesis ja pyhä Panu Tuomen runoudessa. *Avain* 1, 52–68.

Kervinen, Tuomas (2016) Myytti, desakralisaatio ja kaunokirjallisuus: René Girard ja tulkinta sekulaarilla ajalla. *Tiede ja edistys* 3, 220–231.

Kirwan, Michael (2012) "A Candle in Sunshine": Desire and Apocalypse in Blake and Hölderlin. *Contagion: Journal of Violence, Mimesis, and Culture* 19, 179–204.

Lehikoinen, Tiina (2007) Runo puheena ja runon puhujat. Teoksessa Siru Kainulainen, Kaisu Kesonen & Karoliina Lummaa (toim.) *Lentävä hevonen. Välineitä runoanalyysiin*. Tampere: Vastapaino, 213–237.

Smith, Barbara Herrnstein (1978) *On The Margins of Discourse: The Relation of Literature to Language*. The University of Chicago Press: Chicago & Lontoo.

Viikari, Auli (1990) Lyriikan runousoppia. Teoksessa Mervi Kantokorpi, Pirjo Lyytikäinen & Auli Viikari (toim.) *Runousopin perusteet*. Helsinki: Helsingin yliopisto, 39–102.

Tuomas Kervinen (FM) on lukion lehtori (Riihimäen lukio) ja jatko-opiskelija (Itä-Suomen yliopisto).